

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗ ΣΥΜΠΡΑΞΕ

ΒΛΑΔΗΟΥ ΣΚΟΡΑΒΑΝ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΩΣΗ, Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν Ἀρσακίῳ κλπ.

ΕΝ ΤΗ ΗΜΕΡΑ ΠΗΓΗ

Συνδρομὴ ἔτησίᾳ προπληρωτέα
δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦν-
τας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν
ευστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ : Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16. ματόστημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.)

ΕΝ ΤΗ ΑΛΛΟΔΑΠΗ

Συνδρομὴ ἔτησίᾳ προπληρωτέα
φρ. χρ. 7

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης
ἐπιστολῆς εἰς μονόγρῃσα γραμ-
ματόστημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.)

Ἄριθ. 55

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ἰουνίου 1893.

Ἔτος Β΄.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Περὶ καθαριότητος—Περὶ τοῦ Ὁρφανοτροφείου Χατζῆ-Κώστα καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν κω-
φαλάων—Ἐπίκρισις ἀλφαθηταρίου κ. Θ. Μιχαλοπούλου—Ἵγεινὴ τῶν οἰκοδομῶν.—Ἁγία Γραφή.

ΠΕΡΙ ΕΘΙΣΜΟΥ ΕΝ Τῷ ΣΧΟΛΕΙῳ

3. Περὶ καθαριότητος

Ἄν ἡ ζωὴ θεωρῆται καὶ δικαίως ὡς δῶρον μέγα τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἢ προφύλαξις αὐτῆς ἀπὸ ἀσθενείας καὶ τὸν θάνατον, πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς μέγα τοῦ ἀνθρώπου καθήκον. Ἐν δὲ συντελεστικῶν εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς υγείας εἶναι ἡ ἀκαθαρσία, ἢ ῥυπαρία. Σήμερον, ὅτε ἀπεδείχθη ὅτι αἱ διάφοροι νόσοι τὴν αἰτίαν αὐτῶν ἔχουσιν ἐν τοῖς μικροβίοις, ἅτινα γεννᾷ καὶ πολλαπλασιάζει ἡ ἀκαθαρσία, ἔχομεν καθήκον χάριν τῆς υγείας νὰ προνοήσωμεν περὶ καθαριότητος ἐν οἷς τόποις ζῆ καὶ κατοικεῖ ὁ ἄνθρωπος. Πρὸς τοῦτο δὲ πρέπει νὰ ἐργασθῆ τὸ σχολεῖον, ἵνα ἐξεγείρῃ τῶν μαθητῶν τὴν ἀγάπην εἰς τὴν καθαριότητα καὶ συνηθίσῃ αὐτοὺς νὰ μισῶσι τὴν ῥυπαρίαν, ὡς πρέπει νὰ μισῶσι καὶ τὴν κακίαν.

Καὶ πρῶτον ἀπόλυτος καθαριότης πρέπει νὰ διατηρῆται εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Καλὴ συνήθεια ἐπικρατεῖ νὰ νίπτωμεν κατὰ πᾶσαν πρωίαν χεῖρας καὶ πρόσωπον, ἀλλὰ διατὶ νὰ μὴ περιλαμβάνηται εἰς τοῦτο καὶ ὁ τράχηλος καὶ οἱ πόδες; Τοῦτο ἔχει καὶ τὸ καλὸν ὅτι πλὴν τῆς καθαριότητος καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἦττον εὐπαθῆ εἰς νόσους τοῦ λαιμοῦ καὶ εἰς συνάγγην, ἅτινα παρουσιάζονται εἰς ἀνθρώπους μαλθακοῦς. Ἀλλὰ πλὴν τῆς καθ' ἡμέραν ταύτης πλύσεως προσώπου, χειρῶν καὶ ποδῶν, ἔνθα πρέπει πάντως νὰ γίνηται καὶ χρῆσις σάπυνης, καλὸν εἶναι οἱ παῖδες νὰ ἐθισθῶσι κατὰ σάββατον νὰ λουῶνται τὴν κεφαλὴν, εἰ δυνατόν δὲ καὶ ὅλον τὸ σῶμα, προσέ-
χοντες ὅμως νὰ μὴ ἐκτίθενται ὑγροὶ εἰς ρεύματα ἀέρος, ἀλλὰ νὰ ἀπομάττωνται ταχέως (σπογγίζονται) διὰ πανίου. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι τὰ λουτρά ἐξέλιπον ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ περιωρίσθησαν μόνον εἰς τὰ θα-

λάσσια, ἃ ἐπ' ὀλίγον χρόνον μόνον κατὰ τὸ θέρος δύναται νὰ μεταχειρισθῆ ὁ ἄνθρωπος, ἐν ᾧ κατὰ τὸν ἄλλον χρόνον, ὅστις εἶναι ὁ μείζων, οὐδεμία εὐκαιρία δίδεται νὰ πλύνωσι οἱ ἄνθρωποι τὸ σῶμά των. Οἱ λαοὶ οἱ Εὐρωπαϊκοὶ καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ὡς πρὸς τοῦτο ὑπερέχουσιν ἡμῶν. Διότι παρ' αὐτοῖς βλέπεις εἰς πᾶσαν πόλιν δημόσια λουτρά πρὸς κοινὴν χρῆσιν, εἰς ἃ συχνάζουσι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες πασῶν τῶν τάξεων. Πόσον σοφοὶ καὶ ὡς πρὸς τοῦτο δεικνύονται οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. Ἦδη βλέπομεν παρ' Ὀμήρῳ ὅτι ἡ πρώτη φιλοφροσύνη τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτοὺς ξένους ἦτο νὰ παρασκευάσωσιν αὐτοῖς ἐν θερμὸν λουτρόν, ἵνα πλύνωσι τὸ σῶμά των. Ὁ Ἕλλην δὲν ἐκάθητο νὰ φάγῃ, πρὶν λουθῆ καὶ τὸ λουτρόν ἦτο ἀναγκαῖον συστατικὸν πάσης οἰκογενείας. Ἐπ' ἴσης ἡ πλύσις τοῦ σώματος παρ' αὐτοῖς ἦτο ἀναγκαῖα προπαρασκευὴ διὰ νὰ προσφέρωσι θυσίας, νὰ λάβωσι χρῆσμούς κ.τ.τ. Τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ βελανεῖα μὲ πλῆθος δωματίων πρὸς ἰδιαιτέρον ἕκαστον σκοπὸν μὲ τὸ λακωνικὸν (ἰδρωτήριον), τὸ πυριατήριον, τὸ ἀποδυτήριον, τὸ ἐλαιοθέσιον ἢ ἀλειπτήριον, μὲ τοὺς κήπους πρὸς γυμναστικὰς ἀσκήσεις ἐκόσμου πάσας τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνικὰς καὶ ἐχρησίμευον πρὸς καθαρισμὸν τοῦ σώματος καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ. Ὁ Grasberger ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «ἢ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀγωγὴ καὶ παιδεία» Τομ. Γ. σ. 376 λέγει περὶ τῶν λουτρῶν τὰ ἐξῆς. «Ὅτι τὸ λούεσθαι καθόλου παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις θεωρεῖτο ὡς μία τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς τὸν βίον καθημερινῶν χρεῶν, ἐννοεῖται οἰκοθεν, ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν τὴν δι' ἐλαίου τῶν παλαιστῶν ἀλειψίν καὶ τὴν κόριν, ἣν ἐπέπασσον ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος καὶ ἰδίᾳ τὸ κατὰ τὴν πάλην συγκυλιεσθαι ἐπὶ τοῦ πηλώδους ἐδάφους».

Ἡ υγεία τοῦ σώματος ἀπαιτεῖ νὰ διατηρεῖται ὅλ-

προφύλαξιν από τας μελανίας και την άλλην άπειροκαλίαν.

6. Τά άβάκια των μαθητών πρέπει συχνάκις να πλύνονται διά σάπυος και ζεστού ύδατος και να καθαρίζονται από τον ρύπον, όστις επικάθηται και εις το έδαφος και εις τα πλαίσια των άβακίων.

7. Έν τῇ ίχνογραφία τὸ ἐλαστικὸν κόμμι νὰ τηρηται καθαρὸν περιτυλισσόμενον ἐντὸς χάρτου, ἵνα μὴ ρυπαίνεται τοῦτο καὶ ρυπαίνη καὶ τὸ τετράδιον.

8. Έν τῷ σχολεῖν μὴ ἀπαγορευθῆ αὐστηρῶς τὸ πτύειν χαμαὶ, τὸ ἀπομύττεσθαι, τὸ ρίπτειν τεμάχια χάρτου, ἢ ψιχία ἄρτου. Πρὸς τοῦτο δὲ πρέπει ἕκαστος μαθητῆς νὰ ἔχῃ τὸ μανδύλλιόν του καὶ ἄς εἶναι τοῦτο καὶ ἐν κομμάτι λευκὸν πανί. Τὸ ἀπομύττεσθαι διὰ τῶν δακτύλων, εἰς ὃ μάλιστα τινὲς δεικνύουσι μετ' ὑπερφηφάνειας ἰδιαιτέραν δεξιότητα, εἶναι μεγάλη σικχασία καὶ καλὸν εἶναι ὡς τοιοῦτο νὰ θεωρῶσι καὶ οἱ μαθηταί.

9. Τὰ ἀφοδευτήρια, ἃ συνήθως θεωροῦνται φύσει ἀκάθαρτα καὶ ἐστὶ δυσωδίας ἀφορήτου καὶ μολυσμάτων, πρέπει ὡσαύτως νὰ διατηρῶνται ἐν μεγάλῃ καθαριότητι. Πρὸς τοῦτο δὲ συντελοῦσι μεγάλα καὶ φωτεινὰ παράθυρα, ἢ δὲ κατασκευὴ αὐτῶν καὶ ἡ χρῆσις πρέπει νὰ εἶναι τριαύτη ὥστε νὰ προφυλάττῃ ἀπὸ τῆν ἀκαθαρσίαν. Νομίζομεν ὅτι τεκμήριον τῆς μορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν καθαριότητα καὶ τὴν τάξιν εἶναι, ὅταν ἔχῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς τόπους καθάρους, οἵτινες μένουσι κεκρυμμένοι ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν ξένων. Τὸ νὰ ἔχῃ τις τὴν αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς ἐν πλήρει καθαριότητι καὶ τάξει δὲν εἶναι κατόρθωμα· διότι ἐάν δὲν ὑπάρχῃ τοῦτο, κινεῖ τὴν κατάκρισιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν περιφρόνησιν. Ἄλλ' ὅταν καὶ ἐν τοῖς δωματίοις ἐκεῖνοις, ἐνθα οὐδέποτε ἢ σπανίως φθάνει ξένος ὀφθαλμὸς, ἐπικρατῆ καθαριότης, τότε τοῦτο δὲν μαρτυρεῖ τάσιν πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλ' ἀγάπην ἀγνήν πρὸς τὴν καθαριότητα.

10. Τὸ σχολεῖον πρέπει καθ' ἡμέραν νὰ σαρώνηται, οἱ δὲ τοῖχοι ἔσωθεν δις τοῦ ἔτους τούλάχιστον νὰ ἄσβεστῶνται.

11. Τὰ θρανία πάντα κατὰ πᾶσαν πρωίαν νὰ καθαρίζονται ἀπὸ τοῦ κονιορτοῦ διὰ βεβρεγμένου πανίου, κάλλιον δὲ διὰ σπόγγου. Πρὸς τοῦτο, μὴ ὑπάρχοντος ὑπηρετοῦ, ἄς μεταχειρίζεται ὁ διδάσκαλος δι' ἕκαστον θρανίον καὶ ὠρισμένους μαθητὰς, οἵτινες πρέπει νὰ θεωρῶσι τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ὡς καθήκον καὶ νὰ ἐκτελῶσιν αὐτὴν μετὰ προθυμίας.

12. Ἐπίσης καθαρὰ πρέπει νὰ διατηρῶνται καὶ αἱ ὑδρία καὶ τὰ ποτήρια τοῦ σχολεῖου καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπη ποτὲ ὁ διδάσκαλος νὰ πίνη οὐδεὶς μὲ ἄπλυτον ποτήριον.

13. Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπεται νὰ πίνωσι οἱ μαθηταὶ τὸ ὑπόλειμμα ὕδατος ἄλλου μαθητοῦ, εἰς ὃ δὲν δίδουσι τὰ σχολεῖα πολλὴν προσοχὴν. Πολλοὶ ἀσθένειαι δύνανται νὰ μεταδοθῶσι διὰ τῆς κοι-

νῆς χρήσεως ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ποτηρίου μάλιστα ἐν ταῖς μεγάλας πόλεσι.

14. Ἐάν οἱ μαθηταὶ ἐρχόμενοι εἰς τὸ σχολεῖον ἐκ τῶν παρακειμένων χωρίων φέρωσι μετ' ἑαυτῶν τὰς τροφὰς των, ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ συμβουλεύσῃ αὐτοὺς νὰ μὴ θέτωσιν αὐτὰ ἀναμειξ' ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ των μετὰ τῶν βιβλίων των. Ἐπειτα ἐν τῷ σχολεῖν πρέπει νὰ τίθεται, εἰ δυνατόν, εἰς μέρος τι ἐκτὸς τῆς κυρίας αἰθούσης τοῦ διδακτηρίου, ἵνα μὴ μολύνεται ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων των τροφῶν ὁ ἀήρ τῆς παραδόσεως.

15. Τὴν μεγίστην προσοχὴν πρέπει νὰ διδῇ ὁ διδάσκαλος εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, ὃν ἀναπνεύουσιν οἱ μαθηταὶ του. Διὰ τοῦτο πρέπει κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν μαθημάτων, ὅτε ἐξέρχονται πάντες οἱ μαθηταί, νὰ ἀερίζῃ συχνὰ τὸ σχολεῖον, ἀνοίγομένων θυρῶν καὶ παραθύρων. Ὁ ἀκάθαρτος ἀήρ εἶναι δηλητηριώδης καὶ πρόσκομμα σπουδαῖον εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν μαθητῶν καὶ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ σχολεῖου.

Μεγάλην δὲ σημασίαν ἔχει ἡ καθαριότης καὶ εἰς τὸ φρόνημα τοῦ ἀνθρώπου. Οὐ μόνον οἱ παῖδες, ἀλλὰ καὶ οἱ μεγάλοι, ὅταν φορῶσι καθαρὰ ἐνδύματα, ὅταν ἔχωσι τὰς χεῖρας, τὴν κεφαλὴν, τοὺς πόδας αὐτῶν καθάρους, αἰσθάνονται ἑαυτοὺς τρόπον τινὰ εὐγενεστεροὺς. Καὶ ὁ Ἕλλητικὸς λαὸς συνήθισε νὰ ταυτίξῃ ρυπαροὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν περιβολὴν καὶ τὸ σῶμα με ἀνθρώπους ρυπαροὺς καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν. Ἡ λέξις βρωμερός, μωροδάρας, λέρα ἀποδίδεται μεταφορικῶς καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας ἀκάθαρτον ψυχὴν. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν καθαριότητα ἐμμέσως ἐξευγενίζει καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ προδιαθέτει αὐτὴν εἰς βίον ἠθικόν καὶ ἀνθρώπινον· διότι οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι βίος ἐν τῷ μέσῳ ἀκαθαρσίας καὶ δυσωδίας δὲν εἶναι βίος ἀνθρώπινος, δὲν εἶναι μάλιστα οὐδὲ κτηνώδεις· διότι τὰ πλεῖστα τῶν ζώων ὑπὸ τῆς φύσεως ἀγόμενα θηρεύουσι τὴν καθαριότητα ὡς δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς κύνας, καὶ εἰς τὴν γαλῆν, καὶ εἰς τὰ πτηνὰ, καὶ εἰς ἄλλα ζῶα. Μόνον ὁ χοῖρος ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἡμέρων ζώων ἀρέσκειται εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ μόνον πρὸς τὸ ζῶον τοῦτο δύναται νὰ παραβληθῇ ὁ ἀκάθαρτος ἀνθρώπος. Εἶναι δὲ παρατηρημένον ἐκ τῆς ἐθνογραφίας ὅτι ἀκάθαρτοι λαοὶ ἐκλείπουσιν ἐκ τοῦ κόσμου ὡς βλέπομεν εἰς τοὺς Καμσανδάλους τῆς χερσονήσου Καμσιάτικας ἐν Ἀσίᾳ, εἰς τοὺς Ὀττεντότους τῆς Ἀφρικῆς, ὧν ἡ ρυπαρία καὶ ἡ ἀπλυσία φθάνει μέχρι τοσοῦτου βαθμοῦ, ὥστε νὰ ἀποσπῶσι τὸν ρύπον ἐκ τοῦ προσώπου των διὰ τῶν ὀνύχων ὡς νὰ εἶναι μεμβράνη. Τούναντίον δὲ ἡ καθαριότης εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ¹⁾. Ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ φημίζονται ὡς καθαρὸν εἰς μέγαν βαθ-

1) ΣΗΜ. Ὁ διάσημος Γερμανὸς χημικὸς Liebig εἶπεν ὅτι ὁ πολιτισμὸς μιᾶς χώρας εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ ποσό οὗ σάπυος, ὅπερ κατὰναλίσκει.

ΤΟ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑ ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΚΩΦΑΛΛΩΝ

Τὸ ὄρφανοτροφεῖον τοῦτο εἶναι ἴσως τὸ μόνον καθίδρυμα ἐν Ἑλλάδι, ὃ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐπέτυχε πληρέστατα τοῦ σκοποῦ του. Ἐνθυμούμαι, ὅτε ἐν ἔτει 1881 ἐπισκέφθημεν αὐτὸ τὸ πρῶτον μετὰ τοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης φίλου μου ἱατροῦ κ. Μ. Παπαδοπούλου καὶ ἐξητάσαμεν αὐτοῦ τὸν διοργανισμὸν καὶ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν αὐτῷ παραδειγματικὴν τάξιν, μετὰ πολλῆς προθυμίας παρασχόντος ἡμῖν τὰς δεύσας πρὸς τοῦτο πληροφορίας τοῦ πολυσεβάστου διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Δ. Γραφειάδου, ὁ κ. Παπαδόπουλος μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐξετάσεως προσέβλεψας πρὸς ἐμὲ εἶπε: «τὸ σχολεῖον εὔρε τον ἀνθρωπὸν του». Οὐδεὶς ἄλλος χαρακτηρισμὸς δύναται ἐν ὀλίγοις νὰ ἐκφράσῃ πολλὰ, ἃ αἰσθάνεται τις ἐπισκεπτόμενος τὸ καθίδρυμα. Ὁ κ. Γραφειάδης ἀπέβη διὰ τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ σχολεῖου καὶ τῆς ἀπαραιμύλου εἰς τὸ ἔργον του ἀφοσιώσεως εὐεργέτης οὐ μόνον τῶν ὀρφανῶν, ἃ εὔρον ἐν τῷ πολιῶ καὶ σοφῶ γέροντι τὸν φιλόστοργον πατέρα, ἀλλὰ καὶ σύμπαντες τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἄν πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ ἡ ἰδέα τῆς συστάσεως ὀρφανοτροφείων εὔρε καὶ εὐρίσκη ὁσημέραι ζηλωτὰς καὶ ὑποστηρικτὰς καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ χρημάτων, μὴ λησμονῶμεν ὅτι τὰ φιλεύσπλαγγνα αἰσθήματα τῶν Χριστιανῶν καὶ ὁμοφύλων διεγείρει ἡ θαυμασία τοῦ ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα λειτουργία, καὶ εἰς πάντα φιλότιμον καὶ ἐλεήμονα ὁμογενῆ, ὅστις ἤθελεν ἐπισκεφθῇ τὸ ὄρφανοτροφεῖον τοῦτο, γενῶνται ἀκατάσχετος πόθος πρὸς τοιοῦτον εὐγενῆ σκοπὸν νὰ διαθέσῃ μέρος ἢ ὅλην του τὴν περιουσίαν.

Ἐφέτος δὲ τὸ κατὰστημα τοῦτο ἔφερεν εἰς φῶς καὶ νέαν εὐεργεσίαν εἰς μίαν τάξιν δυστυχῶν πλασματῶν, εἰς τοὺς κωφάλλους. Εἰς τὸν κ. Γραφειάδην ὁ Θεὸς ἐδώρησεν υἱὸν κατὰ πάντα ἄξιον τοῦ πατρὸς, φλεγόμενον ὑπὸ τῆς ἀουρῆς πρὸς τὰ ὀρφανὰ καὶ ἐγκαταλελειμμένα καὶ προθυμούμενον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. Ἰνα δὲ εἰσαχθῶσιν εἰς τὸ κατὰστημα πᾶσαι αἱ γενόμεναι ἐν Εὐρώπῃ εἰς τοιοῦτου εἶδους σχολεῖα πρόοδοι ὁ κ. Γραφειάδης ἀπέστειλε τὸν υἱὸν του κ. Ἀριστοτέλην εἰς Γερμανίαν, Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν, ἐνθα πρὸς τὴν παιδαγωγικὴν ἐσπούδασε καὶ τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τυφλῶν καὶ κωφάλλων. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν πατρίδα του ἔκαμε τὰ πρῶτα πειράματα πρὸς μόρφωσιν ἐνὸς κωφάλλου, ἃ ἐκίνησαν ἡμῶν τὴν ἐκπληξίν καὶ διὰ τοῦτο σπεύδομεν νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τοῦ πράγματος τούτου τοῦ ὄντος λίαν ἐνδιαφέροντος καὶ σπουδαίου.

Ὁ κωφάλλος ὀνομάζεται Γεώργιος Σεϊφερτ καὶ κατάγεται ἐκ τῶν παρεπιδήμων παρ' ἡμῖν Γερμανῶν. Ὁ πατήρ του ἐφανεύθη πρό τινων ἐτῶν ἐν Λαυριῶ ὑπὸ ληστῶν, ἡ δὲ μήτηρ του ζῆ ἐν Ἀθή-

ἄλλοις δημοσίοις καθιδρύμασι. Ὁ κ. Ν. Σαλιθέρος συνέλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐξεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῆς κοινωνίας εἰς τὸ θεμελιωδέστατον τοῦτο ζήτημα τῆς εὐδαιμονίας τῶν λαῶν καὶ διὰ τῆς ὑποδείξεως τῶν δεόντων γενέσθαι, ἃ μέχρι τοῦδε ἐζητήσατε καὶ παρεδέχθη ἡ ἐπιστήμη, νὰ συντελεσθῇ εἰς τὴν ὑγιειαν τῶν ἀνθρώπων. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι χρήσιμον εἰς πάντα ἄνθρωπον κατὰ μείζονα δὲ λόγον εἰς πάντα διδάσκαλον, ὅστις πρέπει νὰ ἔχῃ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ὑγείας σαφεῖς καὶ ὠρισμένας γνώσεις, ἵνα οὕτω δυναθῇ νὰ μεταδώσῃ αὐτάς καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐν ἣ ζῆ. Εἶναι δὲ εὐχάριστον ὅτι νεοὶ ἄνδρες τὸ δημοσίον καλὸν προαιρούμενοι ὑποβάλλονται χάριν αὐτοῦ εἰς μεγάλας δαπάνας καὶ κόπους, δίκαιον δὲ εἶναι νὰ ἀναγνωρίζηται ἡ προαίρεσις αὐτῶν καὶ πᾶς τις νὰ συντελῇ, ἵνα αἱ ἐπιστημονικαὶ ἰδέαι γίνωνται νονταὶ κτῆμα τοῦ λαοῦ. Ὁ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ του ἔθεσε ὡς πρῶτιστον ὅρον τῆς εὐδοκίμης οἱ βασιλεῖς νὰ εἶναι φιλόσοφοι, καὶ ἡμεῖς ὡς πρῶτιστον ὅρον τῆς ἐπιτυχίας τῶν σχολείων τοῦ λαοῦ θέτομεν οἱ διδάσκαλοι αὐτῶν νὰ εἶναι φιλόσοφοι. Ὅταν ἡ πολιτεία καταδέχεται νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν μελλόντων πολιτῶν τῆς εἰς ἀνθρώπους παντελῶς ἀπαιδεύτους ἢ εἰς κούφους καὶ ἀλαζόνας διδασκάλους, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι ἠξεύρουσιν τὰ πάντα, διότι δὲν ἠξεύρουσι οὐδέν, οἵτινες οὐδέποτε ἀνοίγουσι βιβλίον ἵνα μελετήσωσι καὶ προπαρασκευασθῶσιν εἰς τὸ ἔργον των, οἵτινες μετὰ τινα ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκ τῶν διδασκαλείων ἀποφοιτήσεως των λησμονοῦσι ὅσα ἔμαθον καὶ ὡς μόνον ἐφόδια ἀπομένουσιν αὐτοῖς ἡ οἴησις καὶ ἡ δοξοσοφία καὶ ἡ αὐθάδεια τότε ἡ πολιτεία αὐτὴ διὰ τῆς ἀναξικακίας τῆς ταύτης θερμαίνει ὄφεις ἐν τοῖς ἑαυτῆς κόλποις καὶ τὸ κακὸν θὰ ἐπέλθῃ μοιραίως καὶ ἀδυσωπήτως. Οἱ ἀληθινοὶ διδάσκαλοι, καὶ τοιοῦτους εὐτυχῶς σήμερον ἔχομεν ὄχι ὀλίγους, δὴλας διάφοροι τῶν παρασῆμων, οἵτινες δίκην παρνόπων λυμάνονται τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἄς ἐντείνωσι τὰς ἐνεργείας των ἐτι μᾶλλον καὶ ἄς καταστήσωσι τὰ σχολεῖα αὐτῶν φυτώρια πολιτισμοῦ. Ἐν δὲ μέσον συντελεστικὸν εἶναι ἡ βελτίωσις ἑαυτῶν διὰ τῆς ἀναγνώσεως ἐπιστημονικῶν βιβλίων.

ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

Η Τ Ο Ι

ΙΣΤΟΡΙΑΙ ΙΕΡΑΙ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ ἐκδότῃ Ἀνέστῃ Κωνσταντινίδῃ εἰς 8ον σελ. 176. ἀντὶ λεπτῶν 75.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐγράψαμεν οὐχὶ διὰ νὰ αὐξήσωμεν τὰ πολλὰ τοιοῦτου εἶδους βιβλία ἐκδοσμένα

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων

καὶ παρ' ἀρμοδίων καὶ παρ' ἀναρμοδίων, ἀλλὰ διὰ νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν θρησκευτικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν, ὅπερ θεωροῦμεν ὡς σπουδαιότατον καὶ ἀναγκαιότατον ἔργον τοῦ σχολείου. Μοὶ ἐφάνη δὲ ὅτι εἶχομεν ἀνάγκη ἐνὸς βιβλίου θρησκευτικοῦ, ἐν ᾧ νὰ φαίνεται ἡ θρησκεία ζῶσα ἥτοι φωτίζουσα καὶ θερμαίνουσα τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Μακαρίτης Δαμαλάς, πρὸς ὃν εἶχον δώσει τὸ βιβλίον ἐν χειρογράφῳ πρὸς ἀνάγνωσιν μοῦ εἶπε. Διὰ τῶν βιβλίων σου τῶν ἀναγνωστικῶν μάλιστα δὲ διὰ τοῦ Ὁμήρου κατάρθωσας νὰ συγκεντρώσῃς εἰς αὐτὰ καὶ μόνον τὴν προσοχὴν τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν, οἱ μαθηταὶ ζῶσιν εἰς τὰ βιβλία αὐτά, ἀδιαφοροῦντες περὶ τῶν ἄλλων, νῦν δὲ διὰ τῶν βιβλίων τούτων τῶν ἱερῶν θὰ κατορθώσῃς πάλιν τὸ αὐτό, καὶ ἡ ὠφέλεια θὰ εἶναι νομίζω πολὺ μεγαλειτέρα τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡροδότου. Ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται» Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἔνεκεν τῆς γοητείας, ἣν ἀσκοῦσιν τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία εὐαρμωστοῦντα εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ τάσιν, ἐτέθησαν ἐν δευτέρῳ λόγῳ τὰ ἄλλα μαθήματα, μάλιστα δὲ τὰ ἱερά, ἅτινα εἶναι ἡ βασιλις τῶν μαθημάτων. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι σφάλμα τοῦ παιδαγωγικοῦ ἡμῶν συστήματος, ὅπερ τὰ ἱερά καὶ ἱστορικὰ μαθήματα θέτει ἐν πρώτῃ μοίρᾳ, ἀλλ' ἀκρότης τῶν διδασκόντων, εἰς ἣν ἔπρεπε νὰ ἀντενεργήσωμεν. Τοῦτο ἐθεώρησα ὑψίστον καθήκον καὶ μετὰ τῆς προσοχῆς, ἣν ἀπαιτεῖ τὸ μεγαλεῖον τοῦ μαθήματος καὶ μετὰ τῆς θερμότητος, ἣν γεννᾷ ἡ ἱερότης τοῦ ἔργου κατέγινα εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ βιβλίου, ὅπερ δὲν θεωρῶ κατώτερον τῶν ἄλλων μου βιβλίων, μάλιστα δὲ ἐν πολλοῖς καὶ ἀνώτερον αὐτῶν. Ὁ Ὁμηρος καὶ ὁ Ἡρόδοτος πρέπει νὰ τηρήσωσι τὰς θέσεις των, ἀλλ' εἰς τὸ πλευρὸν αὐτῶν πρέπει νὰ δημιουργηθῇ θέσις καὶ θέσις ἐπιφανῆς εἰς κρατερώτατον σύμμαχον ὑπὲρ παντὸς εὐγενοῦς καὶ ὑψηλοῦ καὶ εἰς ἰσχυρότατον πρόμαχον κατὰ πάσης βαρβαρότητος, εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν. Οἱ διδάσκαλοι, οἱ ζῶντες εἰς τοὺς σημερινούς καιροὺς καὶ βλέποντες τὰ ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμβαίνοντα θὰ συμφωνήσωσι μετ' ἐμοῦ ὅτι πρέπει νὰ καταφύγωμεν πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν εἰς τὴν θρησκείαν. Οἱ λαοί, οἵτινες δὲν πιστεύουσιν εἰς ἠθικὴν τοῦ παντὸς οἰκονομίαν, οἵτινες δὲν ἔχουσιν αὐστηρὰ ἤθη, οἵτινες δὲν τηροῦσι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, οἵτινες δὲν ἔχουσιν ἀγάπην πρὸς πᾶν ὑψηλὸν καταπίπτουσι πολιτικῶς καὶ ἐπὶ τέλους ἀφανίζονται. Νομίζω ὅτι οἱ πεφωτισμένοι καὶ εἰλικρινεῖς διδάσκαλοι θὰ προθυμηθῶσι νὰ ἐξετάσωσι τὸ βιβλίον καὶ ἂν ἔχῃ τὰς ἀρετάς, ὅσας πρέπει νὰ ἔχῃ ἐν βιβλίῳ, νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν διάδοσιν αὐτῶν. Δὲν ἀμφιβέβλω δὲ ὅτι οἱ τυποκλόποι καὶ οἱ ξυγγραφεῖς οἱ πλουτοῦντες ἐκ τῆς λωποδυσίας θὰ ἀρπάσωσι καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο, ὡς καὶ τὰ ἄλλα μου βιβλία, καὶ αὐτοὶ μὲν θὰ κερδαίνωσι, ἡμᾶς δὲ τοὺς ληστευομένους ἀναισχυνοῦντες θὰ ὑβρίζωσιν. Ἀλλὰ τοῦτο, ἐν οἷς καιροῖς ζῶμεν, εἶναι τὸ μικρότερον κακόν. Οἱ διδάσκαλοι ἠδύναντο, νὰ πατάξωσι τὴν κακοήθειαν.

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ